

Particularitățile cercetării la fața locului în cazul accidentelor aviatice în care au fost implicate aeronave militare

The particularities of aviation accidents investigations involving military aircrafts

Ichim-Codrin ȘIRCU¹

Rezumat: În momentul apariției unor situații excepționale (calamități, conflicte armate, pandemii, extrageri de persoane din zone de conflict etc.), o resursă importantă folosită pentru gestionarea lor o reprezintă aeronavele militare. Complexitatea lor și complexitatea misiunilor pe care le execută sunt extrem de ridicate, ceea ce induce o complexitate similară și efectuării cercetării la fața locului în cazul accidentelor aviatice în care sunt implicate aeronave din această categorie. Prezentul articol, fără a avea pretenții exhaustive asupra subiectului, urmărește să identifice, pornind de la studiul mai multor dosare penale soluționate definitiv de parchetele militare din România în perioada 1990-2023, cele mai importante particularități ale acestui procedeu probatoriu polivalent cu scopul de a înțelege principalele provocări criminalistice cu care se confruntă anchetatorii în încercarea de a afla adevărul cu prilejul instrumentării unor astfel de cauze.

Cuvinte-cheie: accident aviatic, investigație, aeronave militare, cauzele accidentului, identificarea victimelor, parchete militare.

Abstract: When exceptional situations occur (calamities, armed conflicts, pandemics, etc.), an important resource used for their management is represented by military aircrafts. Their complexity and the complexity of the missions they perform are extremely high, which induces a complexity similar to the on-site investigation in the case of aviation accidents involving aircrafts of this category. This article, without claiming to be exhaustive on the subject, aims to identify, starting from the study of several criminal cases definitively resolved by the military prosecutors' offices in Romania in the period 1990-2023, the most important particularities of this multipurpose evidentiary procedure, with the aim of understanding the main forensic challenges that investigators face in trying to find out the truth when handling such cases.

Keywords: aviation accident, investigation, military aircrafts, accident causes, military prosecutors' offices.

¹ Prim-procuror militar adjunct al Parchetului Militar de lângă Tribunalul Militar Iași, cadru asociat drd. al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, e-mail: sircucodrin@yahoo.com .

1. Introducere

Cercetarea doctorală a infracțiunilor săvârșite de militari, îndeosebi a celor care au printre elementele de tipicitate obiectivă și noțiunea de aeronave militare (e.g. zborul neautorizat, părăsirea navei, părăsirea comenzii, coliziunea ș.a.) mi-a prilejuit identificarea în arhivele unităților de parchet militare a unor dosare penale având ca obiect comun accidente aviatice în care au fost implicate aeronave militare, iar studiul lor a scos în evidență importanța deosebită a procedurii probatorii al cercetării la fața locului în stabilirea ulterioară a adevărului judiciar.

Literatura de specialitate a subliniat în mod corect faptul că cercetarea accidentelor aviatice și identificarea cauzelor acestora are un grad de dificultate ridicat, deoarece la origine nu se află, de cele mai multe ori, o singură cauză, ci mai multe, interconținute și întrepătrunse. Efectuarea cu promptitudine a unor investigații privind siguranța în ceea ce privește accidentele și incidentele survenite în aviație îmbunătățește siguranța aviației și contribuie la prevenirea apariției de accidente și incidente. Astfel, în scopul aflării adevărului și tragerii la răspunderea penală a persoanelor vinovate, dacă acestea există, se va realiza o cercetare minuțioasă și completă a locului unde s-a produs evenimentul, fiind o activitate esențială și care se desfășoară în regim urgent, cu o echipă bine pregătită și complexă, care trebuie să coordoneze documentarea cazului, dar și să cunoască specificul activității aeronautice în general și modalitatea de desfășurare a investigații criminalistice a accidentelor aviatice în particular².

2. Particularități de ordin legislativ

O primă particularitate a cercetării la fața locului în accidente aviatice în care au fost implicate aeronave militare o reprezintă existența de-a lungul timpului a unei legislații infralegale (e.g. ordine ale ministrului) specifice acestor evenimente și care subliniază încă o dată caracterul complex al unor astfel de evenimente și al procedurilor probatorii implicate în cercetarea lor. Astfel, în prezent este în vigoare Ordinul ministrului apărării nr. M21 din 28 ianuarie 2022³ care a înlocuit prin abrogare alte două ordine ce nu fuseseră publicate în Monitorul oficial, respectiv Ordinul ministrului apărării nr. M.151/2007¹ pentru aprobarea „F.A./Av.1-1, Instrucțiuni privind modul de investigare tehnică a evenimentelor de aviație produse cu aeronave militare și Ordinul general al ministrului apărării naționale

² A.-B. Pop, A. Poroșanu, Particularitățile cercetării la fața locului în cazul accidentelor aviatice (The Particularities in Aviation Accidents Investigations) (April 7, 2016). Proceedings of International Scientific Conference „ROMANIAN EDUCATIONAL SYSTEM OF FORENSIC SCIENCE”, 4th Ed., Bucharest 2016, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2758116>; F. L. Lázaro, R. P. R. Nogueira, R. Melicio, D. Valério, & L. F. F. M. Santos, *Human Factors as Predictor of Fatalities in Aviation Accidents: A Neural Network Analysis*, Applied Sciences, 14(2), 2024, 640. <https://doi.org/10.3390/app14020640>.

³ Publicat în M. Of., nr. 130 din 9 februarie 2022 pentru aprobarea „Instrucțiunilor privind modul de raportare și investigare a evenimentelor de aviație produse cu aeronave de stat”.

nr. O.G. 16/1996² pentru aprobarea „Instrucțiunilor privind cercetarea accidentelor și incidentelor produse pe timpul pregătirii pentru luptă prin parașutare, în Ministerul Apărării Naționale”, cu modificările ulterioare.

3. Particularități privind noțiunea de „loc al faptei”

Noțiunea de „locul faptei” care, în ceea ce privește prăbușirea aeronavelor militare, este una care include nu doar locul impactului cu suprafața solului, ci și locul din care aeronava a decolat, cel în care a staționat în momentele anterioare decolării, locul în care a fost alimentată cu combustibil sau în care s-au efectuat reparații și intervenții de mentenanță, locul în care se află înscrisurile referitoare la caracteristicile tehnice ale aeronavelor militare și la misiunile pe care acestea le pot executa. Procurorii militari, care conduc echipa multidisciplinară ce efectuează cercetarea la fața locului în astfel de situații deosebite, vor desfășura, concomitent sau într-un moment cât mai apropiat de producerea prăbușirii, activitățile specifice în toate aceste locuri anterior menționate pentru a preîntâmpina distrugerea unor probe esențiale în lămurirea cauzei sub toate aspectele. Elocventă în acest sens este cercetarea la fața locului din dosarul nr. 49/P/2014 al Secției Parchetelor Militare – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție având ca obiect prăbușirea în lacul Siutghiol, jud. Constanța, la data de 15.12.2014, în jurul orei 16:10, a unui elicopter militar aparținând Ministerului Afacerilor Interne – Inspectoratul General de Aviație, Detașamentul Aeromedical, Punct de Operare Aeromedical Constanța ce era echipat medical pentru executarea misiunilor umanitare de tip SMURD, în care se aflau cei doi membri ai echipajului de zbor și doi membri ai echipei medicale și care s-a soldat cu patru pierderi de vieți omenești, cercetare care s-a desfășurat atât în locul prăbușirii (zona cunoscută pe plan local ca „La Butoaie”) și în proximitatea acestuia, cât și la hangarul de depozitare al elicopterului.

4. Particularități privind verificările ce trebuie efectuate

Este necesară verificarea înaintea începerii desfășurării propriu-zise a cercetării la fața locului a încărcăturii, a echipamentelor, a armamentului și a muniției pe care aeronava militară le transporta în momentul prăbușirii. Au existat situații când incendiul produs de impactul cu solul nu a putut fi stins timp de câteva zile din cauza cantităților mari de kerosen din rezervoarele aeronavelor militare care l-au întreținut constant, iar echipa de anchetă condusă de procurorii militari neavând controlul locului faptei s-a văzut nevoită să aștepte lichidarea incendiului pentru a putea pătrunde în arealul de interes, unde se aflau părțile aeronavei militare. Astfel, în cursul anului 2021, în apropierea orașului Reghin, jud. Mureș un avion de vânătoare MIG-21 încărcat cu câteva tone de combustibil, armament și muniție s-a prăbușit în timpul unui exercițiu de luptă, iar echipa de investigație condusă de procurorii militari nu a putut să se apropie de locul impactului timp de 3 zile, perioadă în care constant s-au produs numeroase explozii de diverse intensități care ar fi putut cauza oricând alte pagube materiale sau chiar pierderi

de vieți omenești, dacă s-ar fi pătruns în zona de manifestare a incendiului. Acest incident a făcut obiectul dosarului nr. 194/P/2021 al Parchetului Militar de pe lângă Tribunalul Militar Cluj.

De aceea, după sesizarea sa, procurorul militar aflat în serviciul de permanență va trebui să ia contact cu unitatea militară căreia îi aparține aeronava pentru a obține cât mai multe informații de la surse sigure (contextul în care s-a efectuat zborul, ora producerii accidentului, locul cât mai exact, dacă sunt decese, supraviețuitori, gradul de afectare a aeronavei, etc.) în scopul întocmirii procesului-verbal de sesizare din oficiu cât mai judicios și pentru a evita ulterioare schimbări de încadrare juridică, extinderi ș.a.

Există nenumărate posibilități de producere a accidentului aviatic și de afectare a vieții și sănătății persoanelor din aeronavă sau a celor aflate în proximitatea locului unde s-a produs impactul cu solul, fapt pentru care este esențial ca procurorul militar să dețină informațiile necesare pentru a lua deciziile de rigoare cât mai repede posibil. În principiu, unitățile militare de aviație au formațiuni specializate în descoperirea locului de impact al aeronavei, de evacuare a personalului rănit și de acordare a asistenței medicale. Informațiile primordiale pe care le va cere unității militare procurorul militar de caz cu prioritate sunt: Se cunoaște locul de impact? Au ajuns la fața locului echipele de salvare? Există condiții de pătrundere în siguranță a acestora în zona impactului? Există cauze care împiedică intervenția echipelor de salvare (incendii, ape adânci, teren muntos și abrupt, frământat, mlaștini, prăpastie, vegetație abundentă, zăpadă mare, gheață)? Au descoperit persoane în viață? Au reușit evacuarea lor și acordarea de îngrijiri medicale? Care sunt estimările inițiale privind starea lor de sănătate? La ce unități sanitare au fost transportate (inițial/subsecvent) victimele? În cazul în care aceste operațiuni nu sunt efectuate de unitatea militară sau echipele din unitate sunt situate departe de locul producerii accidentului, procurorul militar de caz va contacta telefonic conducerea inspectoratului pentru situații de urgență din zonă, organele de poliție, jandarmi, unitatea administrativ teritorială, după caz și le va da instrucțiuni pentru informarea sa permanentă cu privire la operațiunile pe care le desfășoară pentru salvarea persoanelor.

Încadrarea juridică a faptelor din cuprinsul sesizării din oficiu, a ordonanței de începere a urmăririi penale *in rem* și a ordonanței de dispunere a cercetării la fața locului în temeiul art. 192 C. proc. pen. este determinată de condițiile de producere și consecințele concrete ale accidentului, dar, în mod inevitabil, ea va cuprinde și infracțiunile de neluarea măsurilor de securitate în muncă prev. de art. 349 din Cod penal și nerespectarea măsurilor de securitate în muncă prev. de 350 din Cod penal, pentru că este improbabil ca un accident aviatic să nu aibă niciun fel de vătămări corporale sau distrugerii. În cazul în care, urmare a accidentului, au avut loc decese de persoane sau vătămări corporale, magistratul procuror se va sesiza din oficiu cu privire la infracțiunea de uciderea din culpă prev. de art. 192 din Codul penal sau vătămarea corporală din culpă prev. de art. 196 din C. pen. În funcție de circumstanțele concrete ale cauzei există posibilitatea ca ulterior (puțin probabil să existe astfel de indicii din chiar debutul investigației), obiectul juridic

al cauzei să privească și alte infracțiuni, precum: distrugerea din culpă prevăzută de art. 255 din Codul penal; abuz în serviciu prev. de art. 297 din Codul penal; neglijență în serviciu prev. de art. 298 din Codul penal; încălcarea consemnului prev. de art. 415 din Codul penal; părăsirea postului sau a comenzii prev. de art. 416 din Codul penal; insubordonarea prev. de art. 417 din Codul penal; zborul neautorizat prev. de art. 423 din Codul penal.

5. Particularități privind stabilirea competenței de instrumentare a cauzei

Aceasta rezidă în verificarea de către procurorul militar de caz a normelor procesual penale incidente, astfel: teritorial, respectiv, dacă accidentul are loc în aria sa de competență (puțin probabil să existe alte criterii dintre cele prev. de art. 41 din C. proc. pen., poate, doar în situația unui accident aviatic ce a avut loc în străinătate cu implicarea unei aeronave militare aparținând unei unități militare cu sediul în aria de competență); material, dacă infracțiunile sunt de competența tribunalului militar (în cazul indiciilor privind existenței vreunei infracțiuni dintre cele prevăzute de art. 114 - 120 din Legea nr.21/2020 - Codul aerian, competența revine procurorul militar de la Parchetul de pe lângă Curtea Militară de Apel conform art. 124 din același act normativ); personal, respectiv, dacă persoana ce pilota nava sau, după caz, cel puțin o persoană din personalul nenavigant cu responsabilități în pregătirea, organizarea, coordonarea și controlul zborului, a avut calitatea de militar activ. O situație deosebită privind stabilirea competenței o suscită accidentul aviatic cu o aeronavă condusă de un militar străin (spre exemplu, în cadrul unui exercițiu de zbor în cooperare cu forțe militare aeriene străine pe teritoriul României sau, dacă aeronava militară aparținând unui stat aliat, implicată în accidentul aviatic pe teritoriul României, a efectuat zborul în cadrul misiunii de poliție aeriană a spațiului N.A.T.O.). În această situație, există mai multe posibilități, în funcție de prevederile tratatelor sau acordurilor bilaterale încheiate cu statele cărora le aparțin aeronavele și stabilirea competenței poate implica o asistență din partea procurorilor militari din cadrul Biroului de cooperare internațională din cadrul Secției Parchetelor Militare București sau a Serviciului de cooperare internațională din cadrul P.Î.C.C.J. Indiferent de situație, procurorul militar va face deplasarea la locul producerii accidentului și va întreprinde toate activitățile care nu suferă amânare potrivit dispozițiilor art. 60 din C. pr. pen., iar în cazul în care se va stabili că nu este competent, va trimite cauza la parchetul competent.

Situații particulare, în caz de reunire sau preluare a cauzei de către parchetul ierarhic superior. Procurorul militar va efectua nerestricționat toate activitățile ce se impun potrivit situației de fapt și a competenței sale, exceptând situația în care, prin ordonanță de preluare sau de reunire (mai puțin probabil în acest din urmă caz), comunicată înainte de efectuarea cercetării la fața locului, parchetul ierarhic superior va dispune ca atare. În cazul în care a fost dispusă prin ordonanță cercetarea la fața locului, ea va fi finalizată de procurorul militar care a dispus-o, urmând ca după încheierea activităților, dosarul cauzei să fie predat în baza ordonanței de preluare/reunire.

Procurorul militar de caz nu trebuie să permită altor persoane, procurori de la eșaloanelor superioare, demnitari, comandanți, etc., să dea dispoziții cu privire la activitățile de cercetare la fața locului sau de investigare, în completare sau suprapus cu cele date de acesta. El poartă întreaga responsabilitate în privința activităților desfășurate între sesizarea și desesizarea sa, odată ce a fost desemnat să instrumenteze cauza, în cazul unor fapte de imixtiune care îngreunează sau fac imposibil de realizat activitățile sale, procurorul militar de caz va raporta șefului ierarhic, pentru luarea de măsuri, în consecință.

6. Particularități organizatorice

O particularitate extrem de importantă a desfășurării optime a cercetării locului faptei în cazurile în care au fost implicate aeronave militare o reprezintă organizarea strictă și clară a activităților întreprinse până la ajungerea procurorul militar de caz în zona de producere a accidentului.

Prioritatea absolută în gestionarea cazului este aceea de a salva viețile celor afectați de accidentul aviatic. Există nenumărate posibilități de producere a accidentului aviatic și de afectare a vieții și sănătății persoanelor din aeronavă sau a celor aflate în proximitatea locului unde s-a produs impactul cu solul, fapt pentru care este esențial ca procurorul militar să dețină informațiile necesare pentru a lua deciziile de rigoare cât mai repede posibil⁴.

7. Particularități privind pregătirea echipelor ce participă la activitățile de cercetare la fața locului

7.1. Constituirea unei echipe la nivelul unității de parchet

O activitate precum este cea a cercetării unui accident aviatic nu poate fi lăsată în sarcina exclusivă a procurorul militar de serviciu, întrucât ea reclamă un volum extrem de mare de documente de redactat, decizii de organizare, conducere și interconectare a forțelor și mijloacelor din diferite structuri, multiple comunicări, informări, rapoarte, etc. Prin urmare, conducătorul unității poate desemna ca pe lângă procurorul militar de serviciu, să fie cooptați în activitate și alți procurori militari. Prin prisma experiențelor anterioare, este extrem de util ca, până la sosirea în zona accidentului a procurorul militar de serviciu, un procuror militar de la locația cea mai apropiată, în baza ordinului conducătorului unității și în condițiile comunicării permanente cu procurorul militar de serviciu, să se deplaseze, să se informeze și să supravegheze activitățile. Este, de asemenea, foarte util ca în sprijinul procurorul militar de caz care se află la fața locului, unde există posibilități limitate, un alt procuror militar desemnat de conducătorul parchetului și aflat la sediu să redacteze, semneze și să comunice documentele și actele procedurale de urgență pe care i le solicită procurorul militar de caz.

⁴ Pentru detalii, a se vedea K. Bills, L. Costello, M. Cattani, *Major aviation accident investigation methodologies used by ITSA members*, Safety Science, Volume 168, 2023, 106315, ISSN 0925-7535, <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2023.106315>.

7.2. Contactarea echipei de criminaliști

Întrucât activitatea de cercetare la fața locului are o fază statică și una dinamică⁵ care presupun o activitate de fixare și ridicare a mijloacelor de probă de către echipe de criminaliști, procurorul militar de caz va contacta de urgență, serviciul criminalistic al inspectoratului județean de poliție din zona de impact. Le va da instrucțiuni privind locul unde trebuie să ajungă, avertizarea de a se asigura că pot pătrunde în condiții de siguranță la locul faptei, datele de contact ale șefilor de echipe M.Ap.N., I.S.U., jandarmi și alte forțe de la fața locului care îi pot sprijini pentru efectuarea activităților. În cazul în care apreciază ca atare, procurorul militar de caz poate da dispoziții ca activitatea de cercetare la fața locului să fie începută de criminaliști, până la sosirea sa și înmânarea ordonanței de delegare. Procurorul militar de caz se va informa dacă echipa de criminaliști are dispozitive adecvate de iluminare necesare pentru efectuarea activităților pe timp de noapte. În ipoteza foarte probabilă că activitățile se pot prelungi până după lăsarea întinericului, dacă echipa de criminaliști nu deține astfel de instrumente, va contacta factorii de conducere din cadrul I.G.S.U., M.Ap.N., instituții civile ș.a. pentru asigurarea lor. Se va interesa, de asemenea, dacă echipele de criminaliști au echipament de protecție corespunzător pentru anotimpul și starea meteorologică a momentului și locului și ia măsuri pentru asigurarea tuturor echipamentelor de care au nevoie.

7.3. Contactarea echipei de medici legiști

În situația în care există informația certă că la locul de producere a accidentului există persoane care și-au pierdut viața, procurorul militar de caz va contacta institutul/serviciul județean de medicină legală cel mai apropiat și va solicita, în scris, în temeiul art. 194 din C. pr. pen. deplasarea unei echipe de medici legiști pentru ridicarea cadavrelor sau a fragmentelor de țesut uman de la fața locului în vederea efectuării ulterioare a autopsiei sau a altor expertize, cum ar fi cea toxicologică sau genetică, după caz. Procurorul militar de caz are obligația să se asigure că echipa de medici legiști are mijloace de deplasare corespunzătoare pentru ajunge cât mai repede la fața locului, îmbrăcăminte și echipament adecvat pentru situația de la fața locului și mijloace corespunzătoare pentru ridicarea, conservarea probelor biologice de la fața locului, și, eventual, pentru identificarea persoanelor cărora le aparțin.

7.4. Contactarea echipei de specialiști M.Ap.N.

În cazul accidentelor aviatice cu aeronave militare, în temeiul Ordinului ministrului apărării nr. M21 din 28 ianuarie 2022⁶ *pentru aprobarea Instrucțiunilor privind modul de raportare și investigare a evenimentelor de aviație produse cu aeronave de stat și din ordinul Șefului Statului Major al Apărării*, se constituie o comisie militară de investigare din componența căreia fac parte specialiști din

⁵ A. Lupulescu, N. Lupulescu, *Investigarea accidentelor aviatice*, Ed. Luceafărul, București, 2005, p. 55.

⁶ Publicat în M. Of., Partea I, nr. 130 din 9 februarie 2022.

domeniul tehnic, al navigației aeronautice, meteo, medical, psihologic, transmisiuni, și alte. Procurorul militar de caz va lua legătura cu comandantul unității căreia îi aparține aeronava implicată în accident pentru a lua datele de contact ale șefului acestei comisii. Subsecvent, va lua legătura cu acesta pentru a se corela cu activitățile comisiei. Este important de știut că această comisie este cea care caută, identifică și ridică înregistratorul de zbor. Activitatea respectivă trebuie să se desfășoare cu prioritate pentru că în cazul unui accident aviatic există dispoziții care obligă șeful Statului Major al Forțelor Aeriene să ordone interzicerea oricărui zbor cu aeronave militare până la stabilirea cauzelor accidentului, urmare a deciptrării informațiilor conținute de înregistratorul de bord. Așadar, printre activitățile prioritare de la fața locului, fără compromiterea sau afectarea celorlalte activități, se va desfășura activitatea de căutare și ridicare a înregistratorului de bord.

7.5. Contactarea structurii/lor care asigură paza perimetrului unde se va desfășura cercetarea la fața locului

Încă de la primele momente ale producerii accidentului aviatic există riscuri mari ca persoane sau animale să pătrundă în zona impactului și să altereze sau să compromită anumite mijloace de probă ori să se expună pericolului exploziilor subsecvente. Prin urmare, în funcție de locul de producere a impactului, fie prin intermediul personalului militar al unității de unde provine aeronava, fie prin intermediul structurii de jandarmi cea mai apropiată, se va asigura paza perimetrului unde s-a produs accidentul. Procurorul militar de caz va lua legătura cu factorii de răspundere și va stabili ce efective pe timp de zi și de noapte și estimativ, pe ce durată, vor trebui dislocate în zonă. Va da dispoziții concrete privind accesul persoanelor în aria protejată și împiedicarea pătrunderii pe timp de noapte a animalelor domestice sau sălbatice.

7.6. Contactarea echipelor specializate de stingere a incendiilor, de asanare a muniției, de scafandri, de alpiniști

În anumite cazuri, există posibilitatea ca după impactul aeronavei cu solul, dacă aceasta conține elemente de muniție sau substanțe inflamabile, să se declanșeze și să fie întreținut un incendiu care nu face posibilă desfășurarea activităților. Despre existența unor astfel de premise, procurorul militar de caz se informează cu prioritate de la primele persoane/structuri care au ajuns la fața locului. În cazul în care ele există, contactează șeful structurii județene a I.G.S.U. pentru stingerea incendiilor. Dacă din informații rezultă că există muniție la bordul aeronavei prăbușite, procurorul militar de caz va lua legătura cu structuri specializate de geniu. Dacă locul de cădere al aeronavei este în lacuri sau râuri cu apă adâncă, procurorul militar de caz contactează echipe de scafandri ale I.S.U. sau civile, după posibilități. În situația prăbușirii aeronavei în zone muntoase greu accesibile, păduri, vegetație abundentă etc. procurorul militar va lua legătura, mai întâi cu structurile militare ale M.Ap.N., M.A.I., dar în caz de nevoie, poate recurge la sprijinul autorităților locale, al prefecturilor, inclusiv al unor asociații, organizații non-guvernamentale. Indiferent de natura și compunerea structurilor care vin în

sprijinul activităților, procurorul militar de caz este răspunzător de tot ceea ce se petrece pe timpul activităților respective. Prin urmare, are obligația de a coordona și conduce acțiunile tuturor echipelor, indiferent de natura și specializarea lor. Pentru aceasta, va comunica permanent cu aceste echipe și se va asigura că acestea comunică, deopotrivă, între ele.

8. Întocmirea actelor care reclamă urgență și pregătirea condițiilor pentru redactarea documentației în regim de teren

8.1. Acte de urmărire penală urgente

8.1.1. Ordonanța de începere a urmăririi penale *in rem*

În mod firesc, primul act de urmărire penală care se emite subsecvent sesizării este ordonanța de începere a urmăririi penale *in rem*. Din această perspectivă, o primă abordare în privința infracțiunilor ce se reclamă a fi cercetate, am avut-o în prima secțiune unde au fost menționate cele mai probabile dintre infracțiunile incidente în astfel de cazuri. O analiză sub acest aspect trebuie făcută de la caz la caz de către procurorul militar căruia i s-a repartizat cauza. Ceea ce este foarte important însă, este de stabilit dacă timpul avut la dispoziție de la sesizare până la deplasarea în teren, permite procurorul militar să emită această ordonanță sau, dacă, potrivit circumstanțelor, este necesară redactarea acestei ordonanțe sau poate fi amânată până când timpul îi va permite procurorul militar acest lucru. Ipotețic, există mai multe variante de lucru: a) pregătirea într-o mapă de intervenție a mai multor documente tipizate, având înscrise mențiunile obligatorii și ștampila, urmând ca în spațiile libere să fie menționate de către procurorul militar de caz, olograf, datele cauzei. Este varianta care necesită un minim efort, poate fi completată în orice condiții, inclusiv pe timpul deplasării spre locul accidentului. Dezavantajul rezidă în estetica, dificultatea înțelegerii și caracterul anacronic pe care îl presupune, în general, scrisul olograf; b) dacă condițiile de la locul accidentului nu reclamă urgență deosebită (nu sunt persoane decedate sau rănite, nu sunt necesare demersuri de căutare, de stingere a incendiului, asanare, etc.), ordonanța poate fi redactată și imprimată la birou, înainte de începerea deplasării spre locul accidentului; c) în situația în care situația nu permite rămânerea la birou pentru o perioadă de timp, dar procurorul militar de caz are la îndemână mijloace portabile de redactare și imprimare, poate emite ordonanța pe timpul transportului sau imediat după ajungerea în zona de cercetare la fața locului; d) în situația în care, sunt cooptați mai mulți procurori militari în cauză, ordonanța poate fi redactată și imprimată de procurorul militar rămas la birou. Este important ca în această variantă să existe o bună comunicare între procurori pentru evitarea dublei redactări sau a omisiunilor. Se recomandă comunicarea între procurori pe e-mailurile profesionale a tuturor actelor emise de aceștia.

8.1.2. Ordonanțe de delegare

Pornind de la evidența că toate cauzele instrumentate de procurorul militar se realizează prin **urmărirea penală proprie**, orice act îndeplinit în cauză de către lucrători din alte instituții (poliție, M.Ap.N., S.J.M.L./ I.M.L etc.), după caz, trebuie efectuate în baza ordonanței de delegare, cu indicarea textului de lege corespunzător și cu indicarea concretă și detaliată a activităților ce urmează a le desfășura. În ordinea urgenței, aceste ordonanțe sunt prioritare, deoarece ele trebuie redactate cu toate cerințele legale de formalitate și comunicate instituțiilor în cauză cât mai repede posibil, pentru a putea interveni la timpul oportun. Transmiterea se va face, în mod evident, în cele mai rapide modalități: e-mail, fax, predare direct. A nu se ignora redactarea și transmiterea acestora cu prioritate. În mod normal, ținând cont de urgența pe care o reclamă aceste activități, instituțiile acceptă de regulă, să treacă la acțiune imediat după ce sunt informate despre accident, iar unele chiar înainte de solicitarea unității de parchet (ex. poliția, I.S.U., sau echipele de căutare și salvare ale M.Ap.N.). Există riscul ca, în anumite cazuri, la fața locului să existe diverse pericole (explozie, incendii, alunecări de teren, etc.) pentru cei care intră în zona locului accidentului, iar insuficienta lor informare asupra riscurilor să facă victime. Din aceste motive, este foarte important ca echipele să acționeze de la bun început, în condiții de legalitate, date de ordonanța de delegare, și sub autoritatea procurorului militar de caz.

8.2. Adrese pentru solicitarea de sprijin în organizarea și efectuarea activităților de cercetare la fața locului

Distinct de activitățile ce intră în sfera actelor de urmărire penală și care presupun ordonanțe de delegare pentru lucrătorii ce aparțin altor instituții, pentru buna organizare a activităților de cercetare la fața locului, se impune solicitarea sprijinului de la diverse instituții (în anumite situații, chiar cu caracter de urgență), pentru activități colaterale, care nu intră în categoria de acte de urmărire penală dar care sunt capitale sau foarte importante, precum: paza perimetrului locului accidentului (I.G.J.R., M.Ap.N., I.G.P.R. ș.a.); căutarea locului accidentului (I.G.J.R., M.Ap.N., I.G.P.R. I.G.S.U., U.A.T., diverse organizații sau asociații, voluntari etc.); stingere incendii (I.G.S.U.); scufundări sau acces cu ambarcațiuni pe apă (I.G.S.U., M.Ap.N.); escaladare versanți muntoși, prăpăstii, teren frământat, acces în zone mlăștinoase (I.G.J.R.- structurile montană, M.Ap.N., în caz de nevoie, asociații sportive, voluntari); acordare asistență medicală de urgență persoanelor rănite, transport la unități sanitare de urgență (MEDEVAC – Medical Evacuation, SMURD, S.A.J); asanări de muniție neexplodată (I.G.P.R. M.Ap.N., S.R.I.); transport și depozitare epavă aeronavă, în vederea expertizării ulterioare (M.Ap.N.); transport și predare înregistrator de bord (M.Ap.N. și organe de poliție judiciară delegate). În cele mai multe situații, aceste instituții și organizații acționează numai după solicitarea expresă și materializată în adresă scrisă de procurorul militar de caz. Din acest motiv, redactarea și comunicarea acestor adrese este prioritară. Ea se poate face în maniera precizată pentru celelalte acte, mai sus precizate. Pentru o parte dintre activități nu este nevoie de adrese de solicitare din partea procurorului militar

de caz, dacă în atribuțiunile acestor instituții este prevăzută intervenția din oficiu la astfel de evenimente. În orice situație, raportat la activitățile mai sus precizate, procurorul militar de caz trebuie să se asigure că fiecare entitate implicată în activitățile de la locul accidentului acționează în temei legal, cu știința și sub coordonarea sa.

8.3. Pregătirea logistică pentru activitățile de cercetare la fața locului

8.3.1. Pregătirea transportului și accesului în zona producerii accidentului

În principiu, acest aspect nu ar trebui să reclame o pregătire specială. Procurorii dispun de autoturisme de teren cu tracțiune integrală și pot avea acces în locuri cu accesibilitate mai redusă. Cu toate acestea, în funcție de situație, există posibilitatea ca accesul în zona producerii accidentului aviatic să fie posibilă numai cu mijloace speciale datorită condițiilor geografice sau meteorologice. În aceste situații, procurorul militar de caz va trebui să analizeze situația și să solicite, atât pentru sine cât și pentru personalul subordonat, mijloace de deplasare corespunzătoare, cum ar fi: autovehicule offroad, snowmobile, bărci sau alte mijloace amfibii, dispozitive de cățărare, cai antrenați pentru deplasări montane. Acestea se vor solicita, în primul rând de la instituțiile statului și în caz de urgență sau nevoie, de la orice asociație, organizație persoane fizice și juridice care dispun.

8.4. Asigurarea mijloacelor de redactare și de transmitere ale actelor de la fața locului

În ideea celor deja amintite, redactarea unor acte de urmărire penală sau adrese către instituții/organizații/asociații/persoane se impune a fi făcută și pe timpul șederii în zona accidentului. Prin urmare, procurorul militar trebuie să își organizeze activitatea de maniera în care să poată redacta și comunica aceste documente, într-una dintre modalitățile mai sus amintite. Va lua cu sine exemplare blank de ordonanțe și adrese imprimate și ștampilate, laptop și imprimantă de teren, blocnotes pentru consemnarea de informații și alte mijloace de redactare. În cazul în care este sprijinit de un procuror de la sediu, va trebui să se asigure că există posibilitatea de comunicare, cel puțin telefonică, dacă nu online și va stabili un algoritm de informare reciprocă.

8.5. Asigurarea mijloacelor de comunicare

Stabilirea unui algoritm de comunicare a informațiilor de la și înspre procurorul militar de caz. În cazul accidentelor aviatice, în mod normal, procurorul militar de caz este suprasolicitat să comunice cu diverse persoane și instituții, iar traficul de convorbiri este unul la cote extrem de mari, în special în prima parte a activităților. Pentru ca acestea să nu influențeze sau să paraziteze timpul și concentrarea atenției pe activitățile din teren, înainte de deplasare, procurorul militar de caz trebuie să stabilească, împreună cu conducătorul parchetului, un algoritm de comunicare. Astfel, se vor stabili strict și limitativ anumite persoane din cadrul

unității care iau legătura cu acesta. În măsura în care nu este necesară implicarea nemijlocită a procurorului militar de caz, conducătorul parchetului va prelua parte din sarcinile de comunicare interinstituțională sau va însărcina un alt procuror militar cu acestea. La toate comunicările se va cere feedback și raportare pentru ca procurorul militar de caz să știe ce s-a realizat și ce nu, dintre solicitările sau dispozițiile sale. Tot în acest scop, procurorul militar de caz își va lua măsuri pentru a avea la îndemână telefonul mobil, dispozitive de încărcare care să îi permită funcționarea în permanență, iar în caz de lipsă de semnal GSM la locul faptei, să ceară sprijin la unitățile de poliție/jandarmi/ M.Ap.N. pentru comunicare radio până în locul unde se poate realiza legătura telefonică cu semnal GSM sau trafic de date. Se poate apela și la dispozitive satelitare deținute de diverse structuri pentru a se comunica din locuri în care nu ajunge semnalul GSM.

8.6. Asigurarea echipamentului pentru acces în zona accidentului și adaptat la condițiile de vreme

Imediat după ce a primit spre soluționare dosarul și după ce a întocmit actele cu caracter de urgență, procurorul militar de caz se va pregăti pentru deplasarea în zona locului accidentului, iar pentru aceasta, va lua în calcul și propria echipare, în ipoteza în care durata activităților poate fi prelungită și în considerarea condițiilor de anotimp și meteorologice. În acest sens, se va pregăti cu echipament corespunzător, atât pentru activitățile din teren, cât și pentru rămânerea în zonă pe durata mai multor zile. Se va lua ținuta din dotare, dacă este corespunzătoare ca anotimp, și în mod obligatoriu, vesta inscripționată. Se va asigura, de asemenea, ca și echipele din subordine să aibă ținuta adecvată și, pe cât posibil, inscripționată cu însemnele instituționale, pentru o mai facilă identificare în teren. În anumite situații, în special când din echipa de cercetare la fața locului fac parte lucrători din mai multe structuri, există pericolul contaminării probelor, inclusiv din pricina echipamentului necorespunzător. E necesară pregătirea lor prealabilă în acest scop.

8.7. Asigurarea cazării și a hranei pentru sine și pentru echipele subordonate, în cazul prelungirii duratei activităților

În ipoteza în care activitățile se prelungesc peste durata unei zile, sunt întrerupte și reluate pe timpul întinericului, procurorul militar de caz se va asigura că are resurse proprii de subzistență atât pentru el, cât și pentru echipele din subordine și va solicita, corespunzător, sprijin în acest sens. Aceste probleme pot fi soluționate și prin preluare de către conducătorul unității de parchet sau de alt procuror militar, dar, cu siguranță, trebuie luate în considerare.

8.7.1. Asigurarea dispozitivelor corespunzătoare de iluminat pe timp de noapte

În cele mai multe situații, datorită complexității unor astfel de activități, durata lor se întinde pe mai mult de 24 de ore, astfel încât, în mod inevitabil pe timpul desfășurării lor, va apărea și întinericul. Prin urmare, procurorul militar de caz, anticipând, își va lua măsuri ca în caz de nevoie să poată continua activitatea

și pe timp de noapte solicitând sprijin pentru dispozitive de iluminat de la instituții / organizații/ asociații/ persoane.

9. Deplasarea în locul unde urmează desfășurarea activităților

După ce a efectuat pregătirile pentru desfășurarea activităților în conformitate cu cele mai sus menționate, procurorul militar de caz va efectua deplasarea spre locul de producere a accidentului. Pe timpul deplasării, va menține în permanență legătura cu echipele care au făcut deplasarea sau cu cele care urmează să se deplaseze. Acest timp poate fi folosit în special pentru convorbiri telefonice utile cauzei și eventual, pentru redactarea de acte în format electronic sau transmiterea de date și informații. În anticiparea unor posibile scenarii, procurorul militar de caz va contacta anumite persoane din conducerea instituțiilor sau organizațiilor care ar putea fi utile în anumite circumstanțe, pentru a fi avertizate că poate fi cerut sprijinul lor la un moment dat, în funcție de evoluția cercetărilor.

10. Activități ce se desfășoară în zona cercetării la fața locului

10.1. Contactarea echipelor ajunse dinainte, la fața locului, schimb de informații

Este important ca procurorul militar, odată ajuns în zona producerii accidentului, să ia contact cu șefii echipelor de cercetare pentru a-i cunoaște, a se informa asupra activităților ce au fost deja desfășurate și pentru a le da dispoziții cu privire la ceea ce este de efectuat în continuare. Este foarte important ca procurorul militar de caz să se asigure că și echipele din structuri diferite se cunosc, comunică și interacționează între ele. În acest context și în situația când până la venirea sa la fața locului au ajuns deja diverse persoane și personalități (comandanți ai structurilor militare, de poliție, reprezentanți ai guvernului sau UAT, ziariști, persoane curioase, etc.), procurorul militar de caz trebuie să stabilească cu exactitate un perimetru în care nu are acces decât personalul însărcinat cu activitățile de cercetare. Celelalte persoane, vor fi informate utilizând un limbaj politicos și cu explicarea situației că pot rămâne la fața locului, dar într-un perimetru sau un loc stabilit de procurorul militar și cu condiția să nu perturbe activitatea. Aceste măsuri vor fi comunicate neîndoielnic și personalului de pază.

10.2. Organizarea activităților de la fața locului

10.2.1. Stabilirea unui punct de comandă

Chiar dacă activitatea de cercetare la fața locului este una ce implică deplasare în teren, în principiu, procurorul militar de caz trebuie să stabilească o zonă unde se află și unde poate fi contactat de către lucrătorii din teren sau cei dinafara zonei de cercetare. El va constitui un fel de „punct de comandă”, iar în

alegerea lui va trebui să țină cont de mai mulți factori: vizibilitate a câmpului probelor, semnal GSM sau date mobile, acces auto, posibilitate de protejare de factori meteo perturbatori. Nu este de neglijat nici posibilitatea de alegere a locului în imobile private, dacă îndeplinesc criteriile.

10.2.2. Organizarea activităților de cercetare la fața locului

În funcție de circumstanțele concrete ale accidentului, respectiv de topografia locului, de gradul de fragmentare al navei, dispersia mijloacelor materiale de probă, adâncimea pătrunderii aeronavei în sol/apă/mlaștină, etc., procurorul militar de caz trebuie să organizeze activitatea de cercetare la fața locului, ținând cont de următoarele imperative: prioritizarea activităților; organizare teritorială; organizare pe segmente specifice. În principiu, cel mai important lucru pe care trebuie să îl aibă în vedere procurorul militar de caz este salvarea de vieți omenești.

10.2.2.1. Eliminarea factorilor de risc

Existenți după producerea accidentului: stingerea incendiilor; asanarea muniției neexplodate; recuperarea substanțelor periculoase pentru mediu sau cu potențial de explozie sau incendiu; scoaterea din câmpul de probe a mecanismelor sau dispozitive care pot produce accidente pe timpul activităților.

10.2.2.2. Căutarea înregistratorului de bord

Este o prioritate determinată de faptul că potrivit dispozițiilor interne, aeronavele militare sunt reținute la sol până la citirea informațiilor relevante de pe acest dispozitiv al navei avariate, fapt pentru care, din rațiuni majore de siguranță națională, căutarea, ridicarea și citirea datelor înmagazinate este prioritară. Această operațiune se face de către echipe specializate ale M.Ap.N. care vor trebui să acționeze în colaborare cu lucrătorii criminaliști pentru a se evita contaminarea probelor și, deopotrivă, pentru fixarea prin fotografiere a locului unde a fost descoperit⁷.

10.2.2.3. Căutarea, fixarea prin fotografiere și ridicarea în condiții corespunzătoare a fragmentelor de țesut uman

Această operațiune se va face în colaborare de către echipa de medici legiști solicitată la fața locului (eventual cu sprijinul membrilor MEDEVAC – medical evacuation) și a lucrătorilor criminaliști. Înainte de ridicare, aceste mijloace de probă vor fi fixate prin fotografiere la locul unde s-au găsit, vor fi ridicate în condiții corespunzătoare și apoi transportate apoi la sediul unității medico-legale. În situația în care nu este suficient de clară proveniența țesutului uman și există mai multe victime, în ideea unei verificări ulterioare pe bază de informație genetică, se interzice amestecarea acestor probe. Aceste operațiuni trebuie efectuate fără întrerupere. În ipoteza, aproape inevitabilă, a căderii întunericului înainte de finalizare, există mai multe scenarii de desfășurare a activităților, în funcție de specificul fiecărui caz. Dacă la fața locului au fost victime omenești și este necesară fixarea și ridicarea de fragmente de țesut uman, aceste activități se vor executa fără

⁷ Pentru detalii, a se vedea L. Benner, *Accident investigation data: Users' unrecognized challenges*, Safety Science, Volume 118, 2019, pp 309-315, ISSN 0925-7535, <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2019.05.021>.

întrerupere, până la finalizare. Prin urmare, încă de pe timp de zi, procurorul militar de caz va lua măsuri la instituții / organizații/ asociații/ persoane, pentru asigurarea iluminatului pe timp de noapte. Acest aspect este de importanță capitală pentru că pe timpul nopții, indiferent de intensitatea pazei perimetrului, pătrunderea animalelor domestice sau sălbatice în zona locului accidentului este aproape imposibil de împiedicat. Prin urmare, fie că acestea pot altera calitatea probelor, fie că pot muta fragmente de corp uman în afara raionului de cercetare, producând consecințe profesionale și de imagine instituțională ce pot fi catastrofale. În astfel de situații, activitățile se întrerup numai dacă continuarea cercetării este imposibil de continuat din cauza pericolozității locului, a condițiilor meteo sau a altor factori. În celelalte cazuri, în care mijloacele de probă biologice au fost deja ridicate sau nu au existat, se poate întrerupe activitatea pe timpul nopții, după ce procurorul militar de caz s-a asigurat că există dispozitiv de pază și după ce le dă indicații precise în acest sens.

10.2.2.4. Căutarea, fixarea prin fotografiere, ridicarea și transportul fragmentelor aeronavei

Această activitate, nu implică, de regulă, o urgență, exceptând situațiile în care anumite elemente esențiale pentru stabilirea adevărului în cauză ar putea fi alterate, deteriorate sau în pericol de dispariție (ex. probe de combustibil). De aceea, activitatea se va face temeinic și organizat, de maniera în care să poată fi reconstituit schematic câmpul de probe. În organizarea activității, se va stabili cu echipa de criminaliști, în funcție de factorii concreți, o modalitate de abordare sistemică, pe segmente teritoriale bine delimitate: cercuri concentrice; carioaje; alte succesiuni de figuri geometrice. După fixarea prin fotografiere, se va proceda la ridicarea transportul și depozitarea fragmentelor de aeronavă, în vederea studierii ulterioare de către experți și specialiști. În acest scop, se stabilește împreună cu comanda unității, un loc corespunzător (depozit/hangar/cort/altele), cu acces restricționat și cu pază armată care să nu permită alterarea fragmentelor.

10.2.2.5. Curățarea și asanarea locului accidentului

După ce au fost efectuate toate activitățile pe care le reclamă cercetarea la fața locului, procurorul militar va da dispoziții către unitatea militară sau alte structuri disponibile ca locul accidentului să fie curățat și readus la o formă cât mai apropiată de cea inițială. Este foarte important ca în situația în care au fost distrugerii de bunuri materiale ale unor persoane (imobile, culturi, căi de acces, diverse amenajări, etc.) procurorul militar să dispună ca factori de răspundere ai unității militare să contacteze acele persoane, să încheie documente sau să se preserve mijloacele de probă necesare pentru dovedirea naturii și întinderii prejudiciului, de maniera în care să nu existe ambiguități în gestionarea ulterioară a posibilelor litigii civile.

11. Documente care se solicită de urgență

11.1. Citirea înregistratorului de bord

Ținând cont de imperativul mai sus precizat, că este foarte importantă găsirea înregistratorului de bord („cutia neagră”) și decriptarea informației din aceasta, procurorul militar de caz, va redacta o adresă în care va solicita decriptarea și salvarea informației conținută de acesta, pe suporți optici. Din motive de celebritate, adresa poate fi redactată dinainte de găsire. Transportul acesteia se face, de regulă, de către forțele aeriene, cu mijloace proprii. Pentru obiectivitatea procedurii de predare, este important ca procurorul militar de caz să delege un organ de cercetare penală să participe la predarea înregistratorului de bord, alături de un reprezentant al M.Ap.N. În acest scop, se poate recurge la lucrători de poliție delegați la structurile de parchet militare.

11.2. Documentele care atestă pregătirea și efectuarea zborului

În paralel cu activitatea de cercetare la fața locului, ținând cont de inerenta cercetare a infracțiunilor prev. de art. 349 și 350 din C. pen., și pentru a preîntâmpina situația de modificare/alterare/dispariție/întocmire retroactivă a unor documente justificative de către unitatea de aviație, procurorul militar de caz va trimite o adresă (în caz de nevoie, ordonanță de ridicare) la unitatea de unde provine aeronava avariata. Pentru acest demers, poate delega organe de cercetare penală sau poate fi sprijinit de un alt procuror militar cooptat în cauză.

11.3. Ordonanța de autopsie medico-legală/ examinare fizică/ examinare medico-legală/toxicologică/ expertiză genetică

În funcție de situația de la fața locului privind afectarea de persoane, procurorul militar de caz va trebui să dispună cu caracter de urgență ordonanțe prin care să ceară medicului legist să stabilească anumite aspecte necesare în vederea lămuririi cauzei. Ele reclamă o anumită urgență și de aceea, pe timpul activităților de la cercetarea la fața locului și până să se finalizeze ridicarea de probe biologice, procurorul militar de caz va trebui să redacteze aceste ordonanțe. În cazul deceselor, după efectuarea autopsiei de către medicul legist, procurorul militar trebuie să înmâneze succesorilor victimelor, autorizații de înhumare. Va trebui să fie atent, să lămurească în mod clar ceea ce poate fi lămurit până la înhumare, pentru a nu fi nevoit să dispună ulterior o exhumare. Pe de altă parte, din motive mai presus de dubiu, va trebui să elibereze aceste autorizații fără întârzieri nejustificate.

11.4. Alte adrese sau acte de dispoziție care se reclamă

În timpul unor activități de acest gen, sunt inerente situațiile noi, imprevizibile, care necesită diverse activități și implicit sprijin în gestionarea lor. Prin urmare, procurorul militar de caz trebuie să fie în măsură să redacteze adrese de solicitare sau acte de dispoziție către diverse entități. Se va preocupa ca acestea să fie redactate și trimise unde e necesar, pentru acoperirea legală a demersurilor respective.

12. Alte particularități ale cercetării la fața locului în cazul accidentelor aviatice în care au fost implicate aeronave militare

Din motive diverse, cum ar fi cele de acces, meteorologice, tehnice, etc., în anumite situații, activitatea de cercetare la fața locului trebuie să fie amânată, întreruptă și reluată. În aceste situații, procurorul militar de caz trebuie să dea dispoziții clare șefilor echipelor de la fața locului și întreg personalul să acționeze coordonat. În perioadele de întrerupere, procurorul militar trebuie să se asigure ca nu există pericole de contaminare a probelor, de pătrundere a unor animale sau persoane în aria delimitată, iar personalul poate să se scutească de intemperii, să se odihnească sau să se hrănească.

Pe toată perioada desfășurării activităților, comunicarea informațiilor înspre și dinspre procurorul militar de caz este esențială. Ea trebuie făcută în baza unui protocol, la anumite perioade de timp stabilite iar în cazuri deosebite, oricând se impune. Comunicarea cu mijloacele mass-media se va face în mod organizat, în baza normativelor și regulilor interne și, în principiu, pe baza informațiilor procurorul militar de caz, de către purtătorul de cuvânt sau conducătorul unității. Cu caracter de excepție, dacă procurorul militar de caz este intervievat în zona producerii accidentului, poate da scurte informații cu caracter de interes public sau poate preciza reprezentanților presei ca va fi dat un comunicat sau va fi susținută o conferință de presă de către unitatea de parchet.

După încheierea activității, procurorul militar de caz se asigură că au fost definitive măsurile de ridicare, transport și depozitare în condiții de siguranță a mijloacelor de probă, că la fața locului a fost asanat terenul sau că s-au luat măsuri pentru refacerea, repararea sau reabilitarea terenurilor sau imobilelor. Se preocupă, de asemenea, ca tot personalul să poată fi retras în condiții de siguranță.

Datorită complexității sale, a multitudinii de domenii care trebuie cercetate și analizate, a personalului din diferite zone de activitate care trebuie implicat, cercetarea la fața locului este condusă de procurorul militar, iar procesul-verbal de cercetare la fața locului va fi întocmit de către acesta. Rezultatul activităților desfășurate de procurorul militar de caz și apoi de toate echipele vor fi materializate în cuprinsul documentului, pe capitole sau pe secțiuni distincte, anexe, etc. și se va elabora în mai multe exemplare pentru a putea fi înmănat acestor structuri, în vederea utilizării informațiilor, în etape procesuale subsecvente.

În procesul de probațiune sunt importante anumite aspecte ce țin de obiectul cauzei, astfel: în vederea lămuririi împrejurărilor producerii accidentului, se va dispune, în primă instanță o constatare de către specialiștii S.M.F.A., deoarece sunt singurii specialiști care pot efectua analize și evaluări tehnice și de navigație ale aeronavelor; în situația în care există victime omenești și există cereri din partea succesorilor/părților, este utilă sau uneori chiar necesară, dispunerea unei expertize tehnice efectuate de specialiști independenți în situația în care există în domeniile respective. Ei pot fi sprijiniți în realizarea expertizei de diferiți alți specialiști independenți ori să recurgă la infrastructura tehnologică a unor institute de cercetare din domeniu; ținând cont de specificitatea cauzei, procurorul militar va

păstra în permanență legătura cu șeful comisiei constituite la nivel de structură M.Ap.N. pe linia securității și sănătății în muncă. Raportul emis de această comisie este o premisă absolut necesară pentru soluționarea cauzei în privința infracțiunilor prev. de art. 349 și art.350 din C. pen.

Concluzii

Aeronavele militare, prin specificul misiunilor pe care le execută și prin echipamentele sofisticate cu care sunt înzestrate în scopul îndeplinirii unor astfel de misiuni, reprezintă o resursă extrem de importantă a organelor statului în gestionarea unor situații excepționale sau de criză. Accidentele aviatice în care sunt implicate astfel de nave sunt evenimente tragice care implică pagube materiale importante și adeseori pierderi de vieți omenești. De aceea, cercetarea amănunțită a accidentelor aviatice în care sunt implicate aeronave militare desfășurată sub conducerea procurorilor militari și având ca punct de plecare procedeul probatoriu al cercetării la fața locului este extrem de importantă. Ea implică cunoștințe complexe din mai multe domenii științifice și inevitabil contribuția mai multor specialiști, scopul final fiind stabilirea adevărului, înțelegerea cauzelor unor astfel de catastrofe și preîntâmpinarea repetării lor.

Referințe

- Benner L., *Accident investigation data: Users' unrecognized challenges*, Safety Science, Volume 118, 2019, pp 309-315, ISSN 0925-7535, <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2019.05.021>
- Bills K., Costello L., Cattani M., *Major aviation accident investigation methodologies used by ITSA members*, Safety Science, Volume 168, 2023, 106315, ISSN 0925-7535, <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2023.106315>
- Dosar nr. 194/P/2021 al Parchetului Militar de pe lângă Tribunalul Militar Cluj
- Dosar nr. 284/P/1995 al Parchetului Militar Bacău (în prezent Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Iași)
- Dosar nr. 302/P/1999 al Parchetului Militar Bacău (în prezent Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Iași)
- Dosar nr. 305/P/2001 al Parchetului Militar Bacău (în prezent Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Iași)
- Dosar nr. 399/P/1999 al Parchetului Militar Bacău (în prezent Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Iași)
- Dosar nr. 437/P/2002 al Parchetului Militar Bacău (în prezent Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Iași)
- Dosar nr. 49/P/2014 al Secției Parchetelor Militare - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
- Dosar nr. 6/P/2016 al Secției Parchetelor Militare - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
- Dosar nr. 7/P/2014 al Secției Parchetelor Militare - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
- Dosar nr.74/P/2010 al Secției Parchetelor Militare - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
- Lázaro, F. L., Nogueira, R. P. R., Melicio, R., Valério, D., & Santos, L. F. F. M., *Human Factors as Predictor of Fatalities in Aviation Accidents: A Neural Network Analysis*, Applied Sciences, 14(2), 2024, 640. <https://doi.org/10.3390/app14020640>

Lupulescu A., Lupulescu N., *Investigarea accidentelor aviatice*, Ed. Luceafărul, București, 2005

Pop A.-B., Poroșanu A., *Particularitățile cercetării la fața locului în cazul accidentelor aviatice (The Particularities in Aviation Accidents Investigations)* (April 7, 2016), Proceedings of International Scientific Conference "ROMANIAN EDUCATIONAL SYSTEM OF FORENSIC SCIENCE", 4th Ed., Bucharest 2016, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2758116>

